

2. ԱՎՃԻ ՇԱՐՈՒՐԻ ՏՂԵՆ

Կէղնի, շի էղնի, Շարուր անունով մեկ մարդ կէղնի:

Էս մարդը շատ գլխավոր ավճի կէղնի: Էս ավճի Շարուրը կունենա մեկ կնիկ, մեկ տղա ու մեկ հատ էլ հալիվոր հորոխպեր: Էս հալիվորը ամեն բանից հասկցող, իմաստուն մարդ կէղնի:

Ավճի Շարուրը մեկ օր կիյնի կէրթա ավճության: Էսդին կընկնի, էնդին կընկնի, բան չի անցնի ձեռքը: Ծտե հտ դառնալու օր կէղնի, կաշե օր ահան ճամբու վրա մեկ ջանաւարմ կայնել է: Հըմը էսքան վախտ, էդ բոյը քաշել էր ավճության մեջ, հըլա էդպես ջանավար չէր տեսել: Ոչ ջրի շան պես էր, ո՛չ աղվես էր, մեկ խոսքով, վրայի մորթին էնպես մեկ սամուրմ էր, որ արեգակի պես փելքստար կը: Ինչորիսա, էս ավճի Շարուրը ուրախացավ.

— Էս լավ էղավ, աստված էսօրվա դամաթս էլի հասցուց,— ըսավ ու թվանքն երկնցուց, որ զարկե:

— Յա՛, ավճի Շարուր,— ըսավ ջանավարը,— էդ ի՞նչ կէնես, ընձի զարկելո՞ւ կըղատիս: Ես քեղի բան պտի ըսեմ, ուրիշ բան պտի ըսեմ, արի՛ քովս,— ըսավ:

Ավճի Շարուրը զարմացավ. «Էս ի՞նչ թավուր ջանավար է,— ըսավ,— որ մարդու պես լեզու ելավ, կը խոսի»:

— Զանըմ,— ըսավ,— հս մարդ, դու ջանավար, դու ընձի հեա ի՞նչ գործ պտի ունենաս:

Ու էլի թվանքն երկնցուց, որ զարկե:

— Ավճի Շարո՛ւր,— ըսավ շանավարը,— տե՛ս, գուգես զարկ, ետե գու կը փողմնիս: Ես միտք ունիմ քեզի մեկ մենժ լավություն էնեմ: Ուրիշ բան պտի խրատ տամ ես քեզի, թե խելք ունիս, թվանքդ քեզի քաշե, արի՛ քովս:

էս անգամ ավճի Շարուրը անկաշ էրսով, էկավ քովր: Քովն էկավ թե չէ՝ էն սհաթին վրա թռավ, բկեն բռնեց, խեղդեց, վար դրեց, լա-
զաթին կերավ:

— Տեսա՞ր,— ըսավ,— ահան քեզի ավճություն, դե հիմի գնա ավճություն էրա:

Ավճի Շարուրի կնիկը ու հորոխսկերը տշեցին, որ էս անպամին Շարուրը ետ չէկավ: Մեկ օր, էրկու օր, հրեք օր, տեսան չէ, ձեն ու ձուք չը կա:

Հորոխսկերը բանը հասկցավ, որ դիխուն դագիեմ էկել է, հըմա կեկան հեշ բան չըսավ: Քանիմ օր լաց շիվան էրին, էլի նստան ա-
մենքն իրանց տեղը: Տղեն դաթի պզտիկ էր, հեշ բան չը հասկցավ, էսպիս անցավ գնաց:

Խեղիմ վախտ որ անցավ, էս տղեն մենժցավ, խելքը բանի հա-
սավ: Ընկավ մեկ օրմ իրանց տան քունչ ու պուճախը, մեկ քոշա տեղ դուռըմ գտավ, զարկեց բացեց, մտավ նես, տեսավ որ լիքը սիլլահ է:

— էս իմ հերս ի՞նչ դանիաթի էր, որ,— ըսավ մորը,— էսքան սիլլահ կը պահեր:

— Ավճություն կէներ,— ըսավ մերը:

— Ես էլ,— ըսավ,— ավճություն կէնեմ հորս պես:

Հորոխսկերը շատ խրատեց էս տղին, որ հոր դանիաթը չը բան-
ցընե: Հոր դիխու գալածը ըսավ, վախեցուց, հըմը չէղավ:

Մեկիւ օրը ելավ, սիլլահները կապեց, դնաց ավճության: Քանիմ հատ դուշ գարկեց, էկավ տուն: էսպես քանիմ վախտ գնաց, տեյմորի լավ սորվավ ավճությունը: Մեկ օրմ էլ էլի կանուխ ելավ գնաց իրան բանին, էս գին, էն դին շատ ընկավ, հեշ բան չանցավ ձեռքը, նիաթը կախեց, ետ դարձավ, որ գա տուն:

Ետ դառնալու վախտը տեսավ, որ ճամբու վրա մեկ շանտվարմ կայնել է, վրեն արեգակի պես կը փելքստա, թվանքը բռնեց որ զարկի:

— Ավճի Շարուրի տղա, կեցի՛, մի՛ զարկե ընձի,— ըսավ շա-
նավարը,— կեցի՛ գամ քովդ, բան պտի ըսեմ, ուրիշ բան,— ըսավ, ու յավաշ, յավտշ մոտեցավ:

— Վա՛յ ես քու էն...,— ըսավ տղեն,— դու ի՞նչ գիտես, թե ես

ամենի նորարարի տղեն եմ: Ես ու իմ աստված, դու ես կերել իմ հորս,— ըսավ ու թվանքը բացեց թե չէ, ջանաւարն ընկավ:

էս տղեն մոտեցավ, քերթեց, մորթին բացեց ումուզին ու ուրախ, ուրախ ընկավ ճամբա, դնաց տուն: Հորոխապերն որ մորթի՜ն տեսավ՝ դարմացավ:

— էս որտից ձեռք բացեցիր,— հարցուց:

Տղեն արթդ պատմեց.— Հալ հեթիաթ,— ըսավ,— էսպես, էսպես էլ գտմ...

— է՛, լավ էս էրել,— ըսավ,— որդի, դորանաս, հորդ հայի՜քը հանել ես: Հրմա էս մորթին չէղնիմ, շիմանամ էժան ծախես էգուց: Էս ուրիշ թալուր մորթի է,— ըսավ,— ևոսուն քիսից պակաս չը ծախես:

Առավոտուն տղեն մորթին առավ, ընկավ քաղաքը: Էսոր տարաւ, էնոր տարաւ՝ հեշ դին տվող չէղավ: Որը էրկու բիսա տվեց, որն էլ իրեր:

— Տո՛, էդ ի՛նչ դին կուտաք,— ըսավ տղեն,— վրես կը խընդաք, կը հասկնա՞ք էս ինչ մորթի է,— ըսավ, ու էլի ետ բերեց տուն:

— Հեշ դին տվող չէղավ,— ըսավ հորոխապորը:

— Տա՛ր թաղավորին փեշքաշ,— ըսավ հորոխապերը,— զաթի էդիկ թաղավորի լաշեղ բան է, հրլաթ էն էլ քեղի բանմ կը բաշխե:

Տղեն տնկաւ էրաւ հորոխապոր խոսքը, առավ ու տարավ թաղավորին:

— Թաղավորն ապրած կենա,— ըսավ,— էս մորթին բեղի փեշքաշ եմ բերել:

— Լավ ես էրել, որդի՛, շնորհակալ եմ: Լալա,— ըսավ ետե թաղավորը.— խաղնադարին ըսա՛՛ էս ուղին տասը քիսա փարա տա:

Լալեն խաղնադարին ըսավ: Խաղնադարն էլ տասը քիսի տեղը, տասը փարա տվեց ու մեկ շամար էլ բերնին զարկեց ու ճամբու դրեց:

էս տղեն էլ լալով դնաց հորոխապոր քովն ու գլխուն էկածը պատմեց:

— Ո՛չ բարով,— ըսավ,— տունեի թագավորին փեշքաշ... ձեռս տասը փարա ընկավ ու հրլա մեկ շամար էլ բերնիս զարկին ու ճամբու դրին:

— Վնաս չունի,— ըսավ հորոխապերը,— դու համբերի, խո թագավորին գանգաւ չէրի՛ր խաղնադարի վրա:

— Զէ՛,— ըսավ տղեն,— բան չըսի:

— Լավ ես էրել, որ բան չես ըսել:

Հիմի էրթանք թագավորի քովը: Էս թագավորն, իրիկունը որ մութն ընկավ, տեսավ որ, ի՞նչ տեսնի, էս փեշքաշ բերած մորթին շորս դին լուս կուտաւ Ջարմացավ:

— Լալա,— ըսավ,— էս ի՞նչ բան է, էս մորթին ի՞նչ մորթի է, որ էսպես լուս կուտաւ:

— Թագավորն ապրած կենա,— ըսավ Լալեն,— էս հըլա հել, էսպես օտի մեշն էնքան լուս չի տա: Էս մորթին էնպես մարիֆաթ ունի, թե որ, ըսավ, Ֆլի ոսկորից մեկ հատ պալատ շինվի ու մեշը կախվի, էլ էն վախտը հել ճրագ վառել չի ուզե, շամշրաղի պես շորս բոլորը լուս կուտաւ:

— Է՛, էդքան ֆլի ոսկոր ո՞րտեղից պտի գտնվի, ո՞րտից պտի բերել տանք, որ պալատ շինվի,— ըսավ թագավորը:

— Ի՞նչ կա որ, թագավորն ապրած կենա,— ըսավ Լալեն,— էդպես մորթի գտնող բերող տղեն, ֆլի ոսկոր էլ կրնա բերե, էնոր համար էդիկ ի՞նչ մեկ գծար բան է որ:

Մեկել օր առավոտուն կանուխ էկան ավճի Շարուրի տղին կանչեցին.— Քեւե էրթա՛նք,— ըսին,— թագավորը քեզի կը կանչե:

Էս տղեն առաջ ընկավ գնաց, նեա մտավ, գլուխ տվեց, բարև բռնեց ու թագավորի առաջը կայնավ:

— Տղա՛,— ըսավ թագավորը,— դիտե՛ս ինչ կա, պտի էրթաս ընծի համար էնքան ֆլի ոսկոր բերես, որ ես մեկ պալատըմ շինեմ, բերածդ մորթին մեշը կախեմ, որ շամշրաղի պես լուս տա:

— Թագավորն ապրած կենա,— ըսավ տղեն,— էդքան ֆլի ոսկոր ես ո՞րտից բերեմ, ֆլի տեղ բիլա ես չիտեմ:

— Էդ քու բանդ է,— ըսավ թագավորը,— որտեղից որ է պտի էրթաս բերես, թե չէ գլուխդ կը զարկեմ:

— Դե՛ որ էդպես է, թագավորն ապրած կենա, հել չէ՛ ընծի իրեք օր մոհուլ՝ տուր, էրթամ մտածեմ, տեսնիմ, ետե գամ քովդ: Թե որ կրցա՝ կէրթամ կը բերեմ, թե չէ՛ գլուխս զարկ:

Տղեն նիաթը կախ էրած էկավ տուն. ո՛չ խոսալ, ո՛չ հաց ուտել, ո՛չ բան:

— Էսօր ընչի՞ ես էդպես նիաթդ կախել, որդի՛,— հարցուց հորոխպերը:

— Ծա նիաթս չը կախեմ, ըբա ո՞վ կախե, ոչ բարով էղներ, որ ես էն մորթին էն օրը տարա թագավորին: Հիմի էլ կայնել է թե. «Գնա՛» ընծի համար էնքան ֆլի ոսկոր գտի բեր, որ ես պալատ շի-

¹ Միշոց (Մ. Բ.):

նեմ, բերածդ մորթին մեջը կախեմ, որ շամշրաղի պես չորս դին լուս տառ: Ես հիմի ո՞ր շահնամեն էրթամ ֆլի ոսկոր գտնիմ բերեմ: Իրեք օր ետե էլ պտի գլուխս դարկե, որ չը գնացի:

— Էգոր համար դարդ մի էնե,— ըսավ հորոխպերը,— գու հիմի աստված կանչե, ըռահաթ քնի, առավոտուն էլ, ես քեղի ինչ խրատ որ կուտամ, էնպես էրա:

Տղեն քնավ: Առավոտուն ելավ, հորոխպերեն խրատն առավ ու դուղ գնաց թաղավորի քովը:

— Թագավորն ապրած կենա,— ըսավ,— քեղենն գուղեմ քառսուն դավա, քառսուն բարդան բամբակ, քառսուն տիկ դինի, քառսուն հոգի էլ դասապ իրանց սարք ու սուրքովը: Էս ուզածներս բիրադի թաքմիլ կուտաս ընձի, որ էրթամ ֆլի ոսկորներ բերեմ: Հըմա էս բաներու վրա դու ջերեդ հեշ փարա չը պտի խարճես, էսոնք բիրադի լալի փարովը պտի դուլս դա, թե չէ թլըսումը խարապ կէղնի, ետե ֆլի ոսկորները էլ շեմ կրնա բերե:

— Լալա,— ըսավ թաղավորը,— տղի ըսածները լավ իմացա՞ր:

— Իմացա, թագավորն ապրած կենա:

— Դե դնա՛, Լսոնք բիրադի հազը էրա ու էգուց ճամբու դիր թող էրթա:

Լալեն դնաց բիրադի հազրեց ու թասլիմ էրավ տղին: Մեկել օրը էս տղեն առավոտուն կանուխ, դասապները, դավեքը, բեռ ու բարխանա առավ ընկավ ճամբա: Էս քյարվանն ընկավ ճամբա գնաց, շատ գնաց, քիչ գնաց, շատ ու քիչն աստված գիտե, զօր գնաց, գիշեր գնաց, տեյմորի հասավ Հնդու երկիրը: Ինչպես որ հորոխպերը խրատ էր տվել, ավճի Շարուրի տղեն դնաց հասավ ըսած տեղը: Քառսուն հավուզի քովը բեռ ու բարխանեն թափել տվեց, գավեքին ղրկել տվեց հեռու տեղ, հավուզներու ջրերը բիրադի դուս թափել տվեց, բամբակով ջրի ծակերը բիրադի կալնեց ու քառսուն տիկ դինին բերեց լցեց էդ հավուզներու մեջը, ամեն տիկը մեկ հավուզի մեջ: Ետե դասպներուն առավ, քաշվավ քիչ հեռու, ծառներու տակը պահ մտավ:

Ցորեկվա վախա որ էղավ, շոքեց թե չէ՝ մեկ էլ ավճի Շարուրի տղեն տեսավ որ՝ օղորդ, ինչպես հորոխպերն իրան ըսել էր, քառսուն հատ ֆիլ, տոճիկ տալով, սարերուց պրծան էկան, հավուզներու վրա թափան, որ ջուր խմեն: Բերանները մոտեցուցին, հոտմտացին, տեսան, որ էս ջուր չէ՛, ուրիշ բան է, ետ դարձան ու էլի տոճիկ տալով ելան սարերը: Ծրվան ելան սարերը, հըմը քիչմ էլ որ անցավ, ծարավությունը շատ զոռեց, շոքն էլ մեկ թարաֆից, էլի ետ

դարձան, էկան ընկան հավուզներու վրա, էս անդամին է՛լ գինու-
մինու շաշիցին, կուշտ խմեցին: էհ, գինի ու անսովոր անասուն, բի-
րադի էն սհաթին հարբան ու խաշըլ խոտի պես վար թափան:

— Դե դասպենե՛ր,— ըսավ ավճի Շաբուրի տղեն,— հիմի ձեք
վախտն է, վեր ելեք ու գործի աշեք:

Ղասպները էս քառսուն ֆլին էլ մորթեցին, քերթեցին, ոսկոր-
ները բիրտդի մսնն լաժնեցին, լցին բեռներու մեջը, բարձան ու էլի
էտ դարձան գնացին: Գնացին հասան իրանց երկիրը: Տղեն աւարով
բեռները թափիմ էրավ թագավորին: Թագավորը շատ ուրախացավ,
շնորհակալ էղավ:

— Զորանաս,— ըսով,— որդիս,— ու դարձավ դեպի Լալին,—
Լալա,— ըսով,— խաղնադարին ըսա թող էս տղին քսանըհինգ քիսա
փարա սա:

Լալին խաղնադարին ըսով, խաղնադարն էլ քսանըհինգ քիսա
փարի տեղը քսանըհինգ փարա տվեց ու մեկ հատ էլ բերնին զար-
կեց ճամբու դրեց սուլին:

Տղեն փոր-փոշման, տրտում գնաց իրանց տուն, բարեավ հո-
րոխպոր՝ մոր հետ, բեֆերը, հալիրը հարցուց, նստավ:

— է,— ըսավ հորոխպերը,— ֆլի ոսկորները բերի՞ր, թագա-
վորին տվի՞ր:

— Տվի,— ըսավ տղեն:

— է, թագավորը քեզի ի՞նչ փեշքաշ տվեց:

— Հեշ ինչ,— ըսավ տղեն,— թագավորը Լալին ըսավ, որ խաղ-
նադարին ըսե, ընձի քսանըհինգ քիսա օսկի տա, խաղնադարը
քսանըհինգ քիսի տեղ, քսանըհինգ փաւա տվեց ու մեկ հատմ էլ
բերնիս զարկեց, ճամբու դրեց:

— է՛, թագավորին խո ղու չը գանգատար, բան չըսի՞ր:

— Չէ,— ըսավ տղեն:

— Լավ էս էրիւ, որ բան չես ըսել թագավորին,— ըսավ հորոխ-
պերը,— հըլա վախտը չէ, համբերե:

Քանիմ վախտ անցավ. թագավորը պալատը շինեց պրծավ, մոր-
թին կախեց մեջը: Օղորդ օր՝ Լալի ըսածի պէս շամլրադի պէս շորս
գին լուս տվեց:

— Թագավորն ապրած կենա,— ըսավ Լալեն,— էսպէս պալա-
տի մեջ, որ մեկ հատմ էլ Հազարան բյուբյուլ էղնի, էլ թայը աշ-
խարհքի երեսը չի գտնվի:

— է՛, ո՛րտից գտնինք Հազարան բյուբյուլը,— հարցուց թա-
գավորը:

— Ի՞նչ կա որ, թագավորն ապրած կենա, էսքան ֆլի ոսկոր գտնող բերող տղեն, էնիկ էլ կը գտնի կը բերե, Հազարան բյուլբյուլ բերելը ամէն Շաբուրի տղի համար ի՞նչ մեկ դժար բան է:

Թագավորը մարդ ղրկեց ամէն Շաբուրի աղի հտեր, կանչեց՝ Տղեն էկավ, գլուխ տվեց, բարե բռնեց, թագավորի դեմը կայնամ:

— Գիտե՞ս ընչի համար եմ կանչել քեզի,— ըսավ թագավորը,— ամէն Շաբուրի տղա, պտի էրթաւ ընծի համար մեկ Հազարան բյուլբյուլ մարես, բերես, թագա շինածս պալատի մեջը պահեմ, որ իմ պալատիս թայը էլ աշխարհքի երեսը չը գտնվի:

— Հազարան բյուլբյուլ ես ո՞րտեղից գտնիմ բերեմ, թագավորն ապրած կենա:

— Որտեղից գուզես գտի բեր, էգ քու բանդ է, չը բերես գլուխդ կը զարկեմ,— ըսավ թագավորը:

Տղեն տեսավ, որ ուրիշ չարա՝ չը կա.

— Դե՛, թագավորն ապրած կենա,— ըսավ,— հե՛լ չէ իրեք օր ընծի մոհուլ տո՛ւր, էրթամ մտածեմ, տեսնիմ:

— Լավ,— ըսավ թագավորը,— գնա մտածե՛, իրեք օր քեզի մոհուլ:

Տղեն էկավ տուն, էլի նիաթը կախ:

— Հա՛, էլի ի՞նչ կա, ընչի՞ ես էդպես նիաթդ կախել,— հարցուց հորոխպերը:

— Ի՞նչ պտի էղնի, աստու կրակն եմ ընկել, էսօր էլ թագավորն ընծի կանչել էր թե. «Պտի էրթաս ընծի համար Հազարան բյուլբյուլ գտնիս բերես». ես հիմի ո՞րտեղից էրթամ էգոր համար Հազարան բյուլբյուլ բերեմ, չէրթամ էլ գլուխս պտի զարկե:

— Էս անգամիս դժար տեղ է կապել քեզի թագավորը,— ըսավ հորոխպերը,— հըմը վնաս չունի, ես էլի էգոր հնարքը կը գտնիմ, դու հե՛լ մի մտածե:

Իրեք օրը թմամվ թե չէ, հորոխպերը մեկ-մեկ խրատ տվեց տղին, ինչ որ պտի ըսեր թագավորին: Մեկ հատ էլ թուղթ գրեց իրան բերնեն, որ տանի իրան ըսած կախ շողին տա ու բարե մնա էրավ հետը:

Տղեն գնաց գլուղ թագավորի քովը, դեմն ելավ, գլուխ տվեց, բարե բռնեց, առաջը կայնամ:

— Թագավորն ապրած կենա,— ըսավ,— կէրթամ ուզածդ Հազարան բյուլբյուլ բերելու, հըմը ընծի պտի տաս՝ քառսուն արաք, իրանց սիլահ ասպարով, բիթտուն ձիով... էսոնք բիրադի Լալի փա-

¹ ճար (Մ. Բ.):

բովնդ պտի գլուխ դա, դու որ քու քիսիցդ մեկ փարեմ խարճեցիր, թլը-
սումը բոզմիշ կէղնի, ես էլ չեմ կրնա Հաղարան բյուրյուլը բերի:

— Լալա՛, — ըսավ թագավորը, — զեա ավճի Շարուրի տղի ու-
զածնեքը բիրադի հազը էրա, թասլիմ էրա իրան, թող էրթա:

Լալեն զնաց բիրադի սարքեց, թասլիմ էրավ տղին ու ճամբու
դրեց: Ավճի Շարուրի տղեն առավ քառսուն արարն ընկավ ճամբա:
Ջօր զնաց, գիշեր զնաց, տեյմորի հասավ Քաջանց երկիրը: Աշեց
տեսավ, որ ահան, ճամբու վրեն մեկ հալիվոր մարդմ է նստել:

— Բարե քեզի, — ըսավ, — Կախ շոշ:

— Վա՛յ դու բարով, հաղար բարի, վարդ ըռհհանով, ավճի Շա-
րուրի տղա, էս դու էս տեղրանք ի՞նչ բան ունիս:

Տղեն թուղթը ծոցեն հանեց տվեց, որ կարդա իմանա: Կախ շո-
շը գլխի գլուխ թուղթը կարդաց, բիրադի իմացավ:

— Շատ շաթին բան է ուզածդ, ավճի Շարուրի տղա, հըմա ի՞նչ
էնեմ, հորոխպորդ խաթեր հըմար պտի էնեմ:

Նտե Կախ շոշը մեկ-մեկ խրատ տվեց տղին, թե ո՛ւր պտի էր-
թա ու ի՞նչ հնարքով, կամ թե Հաղարան բյուրյուլն ի՞նչըդ պտի բե-
րի: Խելիմ օր էրթա, պտի մեկ կարմնջի հասնի, էդտեղ ի՞նչ պտի
ըսէ, որ անցնի էրթա, ետե պտի մտնի մեկ քաղաք, էդտից ի՞նչըդ
պտի անցնի, ետե պտի մեկ հասարիմ առաջ հասնի, ի՞նչ պտի ըսե,
որ արարնեքը թողնին անցնի: Նտե կը հասնի մեկ բաղիմ առաջ, դեը
չի թողնի, պտի դեկն սըպանե, թե ինչըդ պտի սըպանե՝ էն էլ ըսավ:
Նտե պտի մտնի բաղի մեջը, Հաղարան բյուրյուլը սալվի ծառի վրա-
յից վար առնի բերե, ի՞նչըդ պտի բերե... Ինչորիսա, ի՞նչ երկնցը-
նենք, ինչ որ պտի էնեք, բիրադի մեկ-մեկ խրատ տվեց տղին, ճամ-
բու քցեց ու արարնեքուն էլ չը թողեց, որ հետը տանի, իրան քովը
պահեց: Տղեն ընկավ ճամբա զնաց: Խելիմ տեղ զնաց՝ աշեց որ
օդորդ՝ Կախ շոշի ըսածի պես կարմունջմ էկավ առաջը: Կարմունջ
հըմը հեշ անցնելու հնար չը կար, վրեն բիրադի գլխի գլուխ էնպես
արծի շարխեր էին շինել, էդ շարխերը էնպես կը ֆուտային, որ
մարդ մոտենար քիմի՝ կը կարտեին:

— Էս ինչըդ լավ շարխեր են, — ըսավ ավճի Շարուրի տղեն, —
տեսնես հըլա ի՞նչըդ մարդ է էղել էս կարմնջի շինողը:

Էս ըսելուն պես՝ շարխերն էն սհաթին կայնան, ճամբա տվին,
տղեն անցավ զնաց: Խելիմ զնաց, հասավ Կախ շոշի ըսած քաղաքը:
Քաղաքը մտավ թե չէ. Վա՛յ հողածինը մտավ մեր երկիրը, հողա-
ծինը մտավ մեր երկիրը՝ ճվացին էդ քաղքի մարդիքն ու չորս թա-

բաֆից, որը թրով, որը մզրախով՝ վազին էդ ավճի Շարուրի աղի վրա, որ կտոր-կտոր էնեն սպանեն, մենծ կտորը անկաջը թողնեն՝ էս տղեն էլ, ինչըդ որ Կախ շոջն իրան խրատ էր տվել, էնպես ճվալին գնաց. «Շողաժինը էկել է ձեզի ախպեր էղնի», հողաժինը էկել է ձեզի ախպեր էղնի»...», էսպես ըսելով դնաց, տեյմորի քաղքեն դուս ելավ:

Քաղքեն դուս ելավ, խելիմ տեղ գնաց, հասավ հասարին: Մոտեցավ դարբազին, տեսավ որ ի՞նչ, Կախ շոջի ըսածի պես՝ դարբազի էս թարաֆն ու էն թարաֆը էնպես արաբներ են կայնել, մզրախները ձեռքերը, որ մարդ սալթ աչելուս, օղորդ որ սյուսյուկը կը շորնա: Ավճի Շարուրի տղեն էստեղ քիչմ օհմուսով, հըմը հտե էլի իրան ժողվեց, Կախ շոջի ըսածը միտքը բերեց:

— Դարբազը բացե՛ք էրթամ ձեզի հուրի աղջիկ բերե՛մ,— ըսավ,— դարբազը բացե՛ք էրթամ ձեզի հուրի աղջիկ բերե՛մ:

Իրեք անգամ որ էս խոսքն ըսավ թե չէ՝ արաբները էն սհաթին դարբազների ղանատները՝ բացին, ճամբա տվին գնաց: Ավճի Շարուրի տղեն էլի խելիմ տեղ գնաց, հասավ Հաղարան բյուրյուլի բաղի դռան առաջը՝ տեսավ որ մեկ դռա, իրեք գլխանի աժդահար դեմ գյուրդը ձեռքը, կայնել է բաղի դռան առաջը:

— Ա՛յ, հա՛յ, հողաժին,— ճվաց դեր,— օձն իրան պորտով, դուշն իրան թեով հըլը էստեղ շէր էկել, դու էդ ի՞նչըդ էկար: Կայնի օր գյուրդս էկավ: Դեն ըսավ ու գյուրդը քցեց թե չէ, տղեն կզավ, գյուրդը էկավ վրայից անցավ:

— Դե՛, հիմի, դե ախպեր, դու կայնի, որ իմ սրես է, ահան էկա,— ըսավ ավճի Շարուրի տղեն ու գլխիխար թուրը դուս քաշեց, հասավ վրա ու մեկ զարկելու պես, դեի իրեք գլուխն էլ մեկեն թոցուց:

— Մեկ էլ զա՛րկ, մեկ էլ զա՛րկ, ա՛յ հողաժին,— ճվաց դեր:

— Զէ՛,— ըսավ տղեն,— էլ չեմ զարկի, ես իմ մորես մեկ անգամ եմ էղել:

Նուս, ինչըդ որ Կախ շոջն իրան խրատ էր տվել, էնպես դեի սիրտը ճղեց, միշեն դութիկմ հանեց, բացեց աշեց որ, օղորդ, իրեք հատ ճնճղուկ կար մեջը: Էդ իրեքի էլ գլուխները կտրեց թապլեց, որ չէղնի թե հտե դեր էլի սաղնա, լուսքի էսոնք դեի հոգիքն էին: Նուս բաղի դուրը բացեց մտավ նես:

¹ Նիզակ (Մ. Բ.):

² Փեղկ (Մ. Բ.):

Ընկալ էս դին, էն դին, սալվի ժառը գտաւ, ելալ վրեն, Հա-
զարան բյուրյուլն իրան զաֆասովը¹ վար առաւ ու ետ դարձաւ
եկաւ:

Ետ դառնալն իմացաւ էս խեղճ տղեն... մեկ էլ սա՛ր, քա՛ր,
ձո՛ր, բիրադի լիզու ելան, զլլոցն ընկալ լորս դին, լորս թարա-
ֆից ճվացին թե. «Տարա՛ն, տարա՛ն, տարա՛ն...»։ Զըմը էս տղեն էլ,
ինչըդ որ Կախ շոշն իրան խրատ էր տվել, էնպես էլ հեշ ետևը շա-
շեց, զլուխը կախեց, ճամբեն բռնեց ու թեզ-թեզ էկաւ: էկաւ տեյ-
մորի հասաւ Կախ շոշի քովը:

— Հա, բերի՛ր,— ըսաւ Կախ շոշը:

— Բերի,— ըսաւ տղեն:

— Դե՛ գնա՛, աստված հետդ:

Ավճի Շարուրի տղեն էլի իրան քառսուն ձիավոր արարն առաւ
ընկալ ճամբա, էկաւ ելաւ իրանց քաղաքը, դնաց դշուզ թագավո-
րի դռն առաջը, ձիուց իջաւ, նես մտաւ, զլուխ տվեց թագավո-
րին ու,— Թագավորն ապրած կենա,— ըսաւ,— ահան ուզածդ Հա-
զարան բյուրյուլը բերի:

— Վա՛յ զորանաս դու, շատ ապրի՛ս,— ըսաւ թագավորը: Ետն
դարձաւ Լալին.— Լալա,— ըսաւ,— խազնադարին ըսա, որ ավճի
Շարուրի տղին եռեսունհինգ քիսա փարա տա:

Լալին խազնադարին ըսաւ: Խազնադարն էլ կանչեց տղին,
եռեսունհինգ քիսա փարի տեղ, եռեսունհինգ փարա տվեց, մեկ հատ
էլ բերնին զարկեց ու ճամբու գրեց:

էս ավճի Շարուրի տղեն էլի նիաթը կախ, ձեռը ծոցը, գնաց
իրանց տունը, բարեկամ մոր, հորոխպոր հետ:

— Բերի՛ր Հազարան բյուրյուլը,— հարցուց հորոխպերը:

— Բերի, հա՛, ոչ բարով բերեի, շարշարանքս էլի գնաց կորաւ:
Թագավորը թամբահ էրաւ Լալին, որ խազնադարին ըսե ընձի եռե-
սունհինգ քիսա օսկի տա, խազնադարն էլ ընձի կանչեց, եռեսուն-
հինգ քիսի տեղ, եռեսունհինգ փարա տվեց, ու մեկ հատ էլ բերնիս
զարկեց, ու ճամբու գրաւ: Ես էս անգամին ասա՞ պտի էրթամ Թա-
գավորին գանգատվիմ, ի՞նչ գուզե էդնի:

Հորոխպերը իմաստուն մարդ էր, լը թողեց:

— Կեցի,— ըսաւ,— հըլը վախտը չե, համբերե, էդոր էլ սրեն
գուքա:

¹ Վահագ (Մ. Բ.):

² Անշուշ (Մ. Բ.):

Հիմի էրթանք թագավորի քովը: Էս Հազարան բյուլբյուլը սք էղավ, պրծավ, քանիմ վախտ անցավ: Մեկ օր էլ խոսքի մեջ էս Լալեն կայնավ թագավորին ըսավ թե.— Թագավորն ապրած կենա, հիմի քեզի մեկ բան մենակ մնաց պակաս, էրկուս ըսես, չէ, մեկ հատ էլ որ Հուրի աղջիկ ձեռք բերես, թագուհի էնես, էլ քու թայդ թագավոր, սաղ արարոց աշխարհքը չի ճարվի, մեկ հատմ կէղնիս:

— Է՛, Հուրի աղջիկ ո՞րտից ձեռք բերենք:

— Խ՛նչ կա որ, թագավորն ապրած կենա,— ըսավ Լալեն,— Հազարան բյուլբյուլ գտնող բերող աղի համար, Հուրի աղջիկ գտնել բերին ինչ դժար բան է:

— Դե՛, ղրկեցե՛ք կանչեք ավճի Շարուրի տղին,— ըսավ թագավորը:

Լալեն մարդիք ղրկեց տղի ետեկց: Էս մարդիքը գնացին:

— Քեյն էրթա՛նք,— ըսին,— թագավորը քեզի կը կանչի:

Էս տղեն էլ, էլի ընկավ առաջ էկավ, նես մտավ, գլուխ տվեց, բարև բռնեց ու թագավորի առաջը կայնավ:

— Քեզի գիտե՛ս ընչի հըմար եմ կանչել, ավճի Շարուրի տղա,— ըսավ թագավորը,— էս անգամին պտի էրթաս ընձի համար մեկ հատ Հուրի աղջիկ բերես, թագուհի էնեմ, որ իմ թայըս թագավոր արարոց աշխարհքի երեսը էլ հեչ չը ճարվի, ես մեկ հատ էղնիմ:

— Թագավորն ապրած կենա, ես ո՞րտեղից Հուրի աղջիկ գտնիմ բերեմ:

— Էդ քու բանդ է՛,— ըսավ թագավորը,— Հազարան բյուլբյուլ գտնող բերողը, Հուրի աղջիկ էլ կրնա բերել: Դու գիտես, չը գնացիր բերելու գլուխդ զարկել կուտամ:

Տղեն տեսավ որ ուրիշ չարա չըկա, էլի իրեք օր ժամանակ ուզեց թագավորեն, որ մտածե, տեսնի:

Ու էլի կոտրած սրտով ետ դառավ էկավ տուն, հորոխաբորը գանգատվավ:

— Ասսու կրակն եմ ընկել,— ըսավ,— հիմի էլ թագավորը կայնել է թե. «Գնա ընձի համար մեկ հատ Հուրի աղջիկ գտի բեր, որ թագուհի էնեմ», Հուրի աղջիկ ես հիմի ո՞րտեղից բերեմ, չէրթամ էլ՝ իրեք օր ետև գլուխս զարկել կուտա:

— Դարդ մի էնե,— ըսավ հորոխաբորը,— էդոր բերելը Հազարան բյուլբյուլ բերելուց շատ ղուլայ է, ես քեզի բիրադի խրատ կուտամ, ինչըդ որ կսեմ, էնպես էրա:

Իրեք օրը թմմելու էղավ թե չէ, հորոխաբորը էս տղին բիրադի

խրատ տվեց, ինչ որ պտի ըսեր, ու դրկեց թագավորի քովը:

Տղեն գնաց թագավորի քովը:

— Թագավորն ապրած կենա,— ըսավ,— կէրթամ Հուրի աղջիկ բերելու, հըմը ընծի պտի տաս քառսուն հատ գյամի¹, քառսուն հատ չահել, ազապ տղեք, միայն քառսունն էլ պտի մինժամենժ մարդու տղեք էղնին, քառսուն հատ աղջիկ, քառսուն ձեռք դավուլ զուռնա, ամեն գյամու մեջն էլ մեկ-մեկ հատ օտեք պտի սարքել տաս: Էսոնց, բիրազնի հացը, շուրը, եմակը, ամեն բանը տեղակի պտի հազը էնել տաս. ու քու՞շերեդ փարեմ էլ չը պտի խարճես, էս ուզածներս բիրադի կալի քիսիցը պտի էղնի, դու որ փարեմ խարճեցիր, թլըսու-մը խարապ կէղնի, ես էլ չեմ կրնա Հուրի աղջիկը բերել:

— Լալա՛,— ըսավ թագավորը,— տղի ըսածները լավ իմացա՞ր, պտի էրթաս էսոնք հազը էնես, տաս իրան, ճամբու դնես էրթա:

Լալեն քիթ ու մոռթը կախած դուս ելավ, էլ ի՞նչ պտի էներ, թագավորի խոսքը խո չէ՞ր կրնա գետին քցի: Գնաց աղի ըսածները քանիմ օրվա մեջ բիթտուն հազրեց, թասլիմ էրավ իրան ու ճամբու դրեց:

Ավճի Շարուրի տղեն քառսուն գյամին էլ բաց թողեց ծովի երեսը՝ դնաց: Գնաց տեյմորի հասավ ծովի օրթեն: Էստեղ կայնեցնի տվեց գյամիքն ու սկսեց հարսնիքների էնել: Ասու իրան օրը մեկ ձեռք դավուլ զուռնեն զօր ու գիշեր զարկել տվեց, մեկ աղջիկը մեկ տղի հետ պսակեց ու մեկ գյամու շոկ օտեն տվեց իրան: Էսպես քառսուն օրվա մեջ, քառսուն աղջիկն ու տղեն էլ բիրադի իրար հետ պսակեց, ամենքին մեկ-մեկ օտա տվեց ու ինքն էլ, ինչպես որ հորոխպերը խրատ էր տվել, քաշվավ իրան օտեն:

Էն պինդ վերջի օրը ինքը մենակ նստավ ու քառսուն ձեռք դավուլ զուռնեն էլ զարկել տվեց: Իրեք զօր, իրեք գիշեր դավուլ զուռնեքի ձենը հեշ կտրել չը տվեց, դմբդմբոցը սաղ ծովը բռնեց: Հուրի աղջիկներն էլ ծովի տակը դիվադադար էղան: Էսոնք իրեք քուր էին:

— Զա՛նմ,— ըսավ մենժ քուրը մեկելոնց,— ավճի Շարուրի տղի էրածը էս ի՞նչ բան է, քառսուն օր դավուլ զուռնա լալեց, իրան համար հարսնիք էրավ հերիք չէր, էսօր քառսուն ձեռք դավուլ զուռնեն էլի զարկել կուտա, էս մեր քունն ու գագարը կտրեց, էսպես բան չի էղնի: Համ մեր սինոռի մեջը գա, ու համ էլ մեր գլխուն էս օլիկնը խաղա՞, աղջի՛,— դարձավ ըսավ պզտի քուրոջը,— դնա էդ

¹ Նավ (Մ. Բ.):

տղին մեկ դաքութենովմ իմ քովս բեր. հետը խաթրով խոսա, ըսա թե մենձ քուրս քեզի կը կանչե, բան պտի ըսե: Մեկ բեր իմ ձեռքս քցե, տես էնոր գլխուն ես ի՞նչ օյին կը հանեմ:

Պղտի Հուրին ելավ ջրի երեսը, մտավ ավճի Շարուրի տղի կեցած գյամին:

— Բարե քեզի,— ըսավ,— ավճի Շարուրի տղա, մենձ քուրս շատ բարե էրավ, ըսավ. Քժող գա քովս, բան պտի ըսեմ:

Տղեն հեշ տերը չէղավ, յանի գյուլա հեշ բան չիմացավ, յասաման չիրուխը ձեռքը բաշելեն կէրթար գուքար օտի էս գլխեն էն գլուխը:

— Յա՛, ավճի Շարուրի տղա,— նորից ըսավ աղջիկը,— քեզի հետ եմ, չե՛ս իմանա, մենձ քուրս քեզի շատ բարե էրավ, ըսավ. Քժող գա քովս, բան պտի ըսեմ:

Տղեն էլի հեշ տերը չէղավ, յանի գյուլա իրան հետ չեն:

Աղջիկը նեղացավ:

— Շա՛տ մենձ մարդ ես, հա՛,— ըսավ,— որ թանազուկ չես էնե, հետս թիլա խոսալու:

էլի գյամուց ելավ ընկավ ծովը, սըկավ, գնաց մենձ քուրոջ քովը:

— Զա՛նըմ,— ըսավ քուրոջը,— հեշ թանազուկ չէրավ թիլա հետըս խոսար, մարդ չիտե, թե ի՞նչ թավուր տղա է, լալ է, խուլ է, ի՞նչ է, ի՞նչ էրի չէրի հետս չը խոսաց:

— Ա՛յ լաչառ,— ըսավ մենձ քուրը,— սիրուն տղա տեսար, հա՛, չը դմըշար որ հետդ բերեիր: Աղջի՛,— ետե ըսավ միջենեկ քուրոջը,— հիմի դու գնա: Գնա՛ հրմը, չէղնի թե դու էլ էնպես էնես, բալթի թե, մեկ դաքութենովմ մախսուս խաբես բերես:

Միջենեկ Հուրին ելավ ծովի երեսը, մտավ գյամու մեջը:

— Բարե քեզի,— ըսավ,— ավճի Շարուրի տղա, մենձ քուրս քեզի շատ կարոտով բարե էրավ, ըսավ. Քժող գա, մեկ երեսը տեսնիմ, էլի էրթա:

Թե օտի պատերուց ձեն ելավ, ավճի Շարուրի տղի բերնից էլ խոսք ելավ: Աղջկա վրեն շաշեց թիլա, յասաման չիրուխը ձեռքն, էլի կէրթար գուքար օտի էս գլխեն էն գլուխը:

— Յա՛, քեզի հետ եմ է՛ ավճի Շարուրի տղա, դու հեշ ձեն չես հանե՛:

Տղեն էլի հեշ տերը չէղավ, յանի գյուլա իրան հետ չեն:

— Ո՛վվե, ի՞նչ մենձ մարդ ես էգեւ,— ըսավ աղջիկը,— որ թա-

նազուկ էլ չես էնե մեզի պես աղջկներու հետ խոսալու, քեզի մարդու տեղ դրին, դուն էլ շատ ուռար ջանիդ վրա:

Տղեն էլի հեշ տերը չէղավ, Հուրին ինքն իրան շատ նեղացավ, դուս ելավ տղի մոտից, ընկավ ծովը, սըկավ ու գնաց քուրերու քովը:

— Դու է՛լ չը կրցար բերեիր էդ տղին, աղջի՛,— հարցուց մենծ քուրը:

— Ջանըմ,— ըսավ Հուրին,— յասաման լիբուխը գրել է բերնին ու օտի էս գլխին էն գլուխը կէրթա ու գուքա, ինչ կըսես, հեշ տերը չի էղնի, մարդու վրա բիլա չի աչի:

— Դեցե՛ք, կեցե՛ք,— ըսավ մենծ քուրը,— կեցե՛ք, ես էրթամ բերեմ, էդ ձեր բանը չէ:

էս անգամին մենծ Հուրին ելավ ծովի երեսը իրան աղախիննեւորով, ծովը տալդալամէշ էղավ՝ նեւ մտավ գյամու մեջը, աղախիններն էլ ետևիցը:

— Ավճի Շաբուրի տղա,— ըսավ Հուրին,— գու էգ ի՞նչ մենծ մարդ ես էղել, որ էս քառսուն օր է մեր սինոռի մեջը դավուլ զուռնա չալել տալով դիվադադար էրիր մեզի, ետե էլ քուրերուս կը դրկեմ, քեզի կը կանչեմ քովս, հեշ թանազուկ չես էնե բիլա հետները խոսալու, քու միտքդ ի՞նչ է:

Տղեն էլի հեշ տերը չէղավ, յանի գյուվա իրան հետ չեն:

— Խո՛ւլ ես, լա՛լ ես, փե՛տ ես, քա՛ր ես, ի՞նչ ես,— ըսավ հուրին,— որ չես խոսա, հիմի պտի քաշվիս էրթա՞ս սինոռիցս թե չէ, մեկ ջուղարմ տուր ընձի:

Տղեն էլի հեշ տերը չէղավ, Հուրին կատղավ:

— Ավճի Շաբուրի տղա,— ըսավ,— էս սհաթին ընձի մեկ սաղ ջուղարմ կուտաս՝ տուր, թե չէ, ահան էս է, գյամուց դուս ելա, ծովի ջրերուն կըսեմ, որ քառսուն գյամիդ էլ բաթրմիշ էնեն:

Տղեն էլի հեշ չը խոսաց, ջուղար չը տվեց: Հուրին էն է ետ դարձավ, որ գյամուց դուս գա ընկնի ծովը, ավճի Շաբուրի տղեն էն սհաթին լիբուխը թապլեց ձեռքից, հասավ ետևից, մաղերից բռնեց, փաթթեց թևը:

— Դյամըլի՛ք,— ճվաց,— գյամիքը բաց թողեք:

Դյամըլիքը քառսուն գյամին էլ բաց թողին, ընկան ճամբա: Աղախինները բիրադի իրանց քցեցին ծովը, խլրսան, Հուրին մնաց աղի ձեռքը: Առաջ քիշմ շարչովավ Հուրին, բալքի թե մազերը պրծցնե տղի ձեռքից, իրան քցե ծովն ու պրծնի:

— Բաց թող մազերս, ավճի Շաբուրի տղա,— ճվաց քանիմ ան-

¹ Ալեկոսովեցավ (Մ. Բ.):

գամ, հըմը հտե եքոր տեսավ, որ տղեն իրան անկաշ չի էնե, ծոցեն մահրամեն¹ հանեց, քցեց ծովը:

— Մովի շրիր, ծովի տալղեք, — ճվաց, — բաթմիշ էրեք գյամիքը:

Մովի շրերը կատղան-փրփրան, տալղեքը շորս թարաֆից սարի պես էկան զարկվան գյամեքին, էն է քիշ մնաց որ բաթմիշ պտի էնեին: Տղեն վախեցավ, ըռանկ-մռանկը քցեց, ձեռները ղողացին:

— Հա՛, ավճի Շարուրի տղա, — ըսավ Հուրին, — հիմի՞ ինչ կըսես, պտի բաց թողնե՞ս մաղերս, թե չէ գյամիքդ բաթմիշ էնեւ տամ: Տղեն բաց չըթողեց մաղերը. — Գուզես բաթմիշ էնեւ տուր, — ոսավ, — էլի բաց չեմ թողնի:

Տալղեքը շատցան, շորս թարաֆից էկան թոփ էղան սարի պես, էն է որ պտի զարկեին գյամեքին ծովի օխտը ղաթը անցնեին, մեկ էլ էն թարաֆից ասսու հրամանով մե Զմրութ ղուշմ էկավ, աղչկա մահրամեն շրից հանեց, բերեց տվեց ավճի Շարուրի տղին ու ինքն էլի թռավ գնաց: Էս մահրամեն տղեն դրեց շերը, ծովը հանդարտավ: Հուրին էլ խեղճցավ, ձենը կտրեց:

Իրան սինոռից դուս ելան պրծան: Քանիմ օր էլ գնացին, գյամիքը հասան իրանց երկիրը: Բիրադի դուս ելան գյամուց: Տղերքն առան կնանիքն ու գնացին ամեն մեկն իրանց տունը: Ավճի Շարուրի տղեն էլ առավ Հուրին, տարավ թագավորի քովը:

— Թագավորն ապրած կենա, — ըսավ, — ահան քու ուզածդ Հուրի աղչիկն էլ:

Թագավորը Հուրին որ տեսավ, խելքը գնաց.

— Ա՛յ զորանաս դու, — ըսավ, — զորանաս: Ետե դարձավ Լալին. — Լալա ըսավ, — խաղնադարին թամրա էրա, ավճի Շարուրի տղին թող քառասուն քիսա փարա տա:

Լալեն խաղնադարին ըսավ, խաղնադարն էլ կանչեց տղին, քառասուն քիսա փարի տեղը՝ քառասուն փարա տվեց ու մեկ հատ էլ բերնին զարկեց ու ճամբու դրեց:

Էս էտտեղ թող մնա, մենք էրթանք Հուրու քովը: Իրիկուն ոք էղավ, թագավորն ելավ գնաց Հուրի աղչկա օտեն, որ հետը տեսնվի: Թագավորն որ նես մտավ, Հուրին էն սհաթին բանը հասկցավ, ելավ կայնավ:

— Թագավորն ապրած կենա, — ըսավ, — ես մեկիմ վրա գանգատ ունիմ, տեյմորի էն գանգատս չը վերջացնես, չեմ թողնի մոռիկ

¹ Բ. Ն. Կենեկ (Ս. Բ.):

գաս, ղուլայ բան չէ հուրի աղջկան կնիկ էնեւը, աշե, մոտիկ ես էկել թե չէ ջինեբուս կըսեմ, քեզի կը խեղդեն, էգուց քու սինոդապետներուդ, Լալիդ, իշխաններուդ բիրադի թոփ կէնես, ընծի բերող տղին էլ կը կանչես, ես ինչ որ ըսելու ունիմ, էստեղ կսեմ:

էս խոսքերու վրա թագավորը կայնավ մնաց: Փոր-փոշման ետ դառավ, թաքար էլի էկավ իրան օտեն:

Ծտե Հուրհն կանչեց Լալին.— Լալա, ըսավ,— էս սհաթին կէրթաս քու ոտքովդ էն ընծի բերող տղին կանչես գուքա էստեղ:

Լալեն գնաց ավճի Շաքուրի տղի ետեը:

— Քիւն էրթանք,— ըսավ,— Հուրին քեզի կը կանչի:

Տղեն ելավ էկավ, նես մտավ Հուրու օտեն:

— Հ'առաջ արի,— ըսավ Հուրին,— ավճի Շաքուրի տղա, նստի էսպես դեմ ու դեմս: Դու ընծի բերիւր թագավորի հրմար, հրմա ես էնպես մարդու կնիկ դարձողը չեմ: Դու ես բերել ընծի, քեզի էլ պտի առնիմ, քեզինց սավայի մարդ իրավունք չունի ընծի առնելու: Ընծի հայտնի է, թե գու ի՞նչը տղա ես, դիխուդ գալածը բիրադի ես գիտեմ՝ թագավորին սամուր փեշքաշ էնելդ էլ, Ֆլի ոսկոր բերելդ էլ, հազարան բյուլբյուլ բերելդ էլ, Լալի էրածն էլ, խազնադարի էրածն էլ: էսոնք բիրադի ընծի այան էլ: Հիմի իմ միտքս էն է, որ թագավորին, Լալին ու մեկ էլ խազնադարին խեղդել տամ, քեզի էս երկրին թագավոր դնեմ, ես էլ քեզի թագուհի էղնիմ: Հըմը խոսքես պտի դուս չը գա՞ս:

— Դուս չեմ գա Հուրի աղջիկ,— ըսավ տղեն,— ինչըդ գուքես էնպես էրա:

— էգուց թագավորը պտի իրան սինոդապետներուն թոփ էնե, Լալեն ու խազնադարն էլ պտի ընտեղ էղնին, քեզ էլ պտի կանչեն, ես էլ պտի գամ էնտեղ, ինչ որ խոսալու եմ, պտի խոսամ: էնտեղ որ քեզի բան կը հարցնեմ, չէղնի՞ թե թագավորից, բանից վախենաս դյուզ չըսես, Լալեն ու խազնադարն ինչ օյին որ հանել են դիխուդ, բիրադի էնտեղ մեկ-մեկ ըսա, թող սինոդապետներն իմանան:

— Ես վախեցողը չեմ Հուրի աղջիկ,— ըսավ տղեն:

— Դե՛, հիմի էն մահրամեն, որ ես թապլեգի ծովը, ետե Զըմ-րութ դուշն բերեց քեզի տվեց, տուր ընծի, էնիկ թըլըսում ունի: էգուց էնտեղ ինչ մարիֆաթ որ ես բանցնելու ունիմ, էնով պտի բանցնեմ: Տղեն հանեց մահրամեն տվեց:

— Դե՛ հիմի գնա,— ըսավ տղին,— էգուց ինչ վախտ որ կը կանչեն, արի:

Տղեն ելավ ուրախ-ուրախ գնաց տուն:

Մեկեւ օրը թագավորը թեզոք իրան սինոգապետներուն թոփ էնել տվեց, հըլը հեշ խաբար չէր, թե բանը ո՞րտեղ պտի կայնի, լալին ու խաղնադարին էլ բերել տվեց։ Մարդ ղրկեց ավճի Շարուն-որի տղին կանչել տվեց. էն էլ էկավ։ Բիրադի որ թոփ էղան, մնաց մեկ հուրին։

— Դե՛, գնացեք հիմի Հուրի աղջկան իմաց տվեք թող գա, տես-նենք հըլը ի՞նչ գանգատ ունի,— ըսավ թագավորը։

Գնացին էն սհաթին Հուրի աղջկան էլ իմաց տվին, էն էլ ելավ էկավ, նես մտավ, շորս թարաֆն աշեց, տեսավ որ բիրադի թոփ են էղել։

— Թագավորն ապրած կենա,— ըսավ,— էս ընձի բերող տղեն, որ սամուրը բերեց քեզի փեշքաջ, ի՞նչ տվիր իրան։

— Տասը քիսա փարա տվի,— ըսավ թագավորը։

— Դու քու ձեռքո՞վդ տվիր, թե թամբա՛հ էրիր, որ տան։

— Լալին ըսի, որ խաղնադարին թամբա՛հ էնե, տղին կան-չե, տա։

— Է՛, տղա՛,— ըսավ Հուրին,— խաղնադարը քեզի տասը քի-սա փարեն տվե՛ց։

— Չէ,— ըսավ տղեն,— Լալեն խաղնադարին ըսավ, խաղնա-դարն էլ ընձի կանչեց տասը քիսա փարի տեղը, տասը փարա տվեց ու հըլը մեկ հատ էլ բերնիս զարկեց, ճամբու դրեց։

— Է՛, խաղնադար, էս տղի ըսածն օղո՞րթ է, հա՛։

Խաղնադարը կմկմաց։

— Դյուզ էղածն ըսա,— ըսավ Հուրին,— թե չէ էս սհաթիս ջի-ներու՛ կըսեմ քեզի խեղդեն։

— Հա՛,— ըսավ խաղնադարը,— օղորթ է տղի ըսածը, Հուրի աղջիկ, տասը քիսի տեղ, տասը փարա տվի ու մեկ հատ էլ բերնին զարկի, ճամբու դրի։

— Է՛, ընչի՞ էղպես էրիր, թագավորի խոսքը ընչի՞ գետին քցեցիր։

— Լալեն ըսավ էղպես էնեմ, որ փարեն մեկ տեղ կիսենք։

— Լա՛վ,— ըսավ Հուրին,— է՛, թագավորն ապրած կենա, ֆլի ոսկորներն որ բերեց, ի՞նչ տվիր էս տղին։

— Քսանըհինգ քիսա փարա տվի,— ըսավ թագավորը։

— Քու ձեռովդ տվի՞ր, թե էլի թամբա՛հ էրիր, որ տան։

— Չէ, Լալին ըսի, որ խաղնադարին ըսե, տղին կանչե, տա։

— Է՛, տղա, խաղնադարը քեզի կանչե՞ց, քսանըհինգ քիսա փարեն տվե՛ց։

— Զէ,— ըսավ տղին,— քսանըհինգ քիսա փարի տեղը քսանըհինգ փարա տվեց ու մեկ հատ էլ բերնիս զարկեց, ճամբու դրեց։

— Լա՛վ,— ըսավ Հուրին,— Հազարան բյուլբյուլ բերելուս ի՞նչ բաշխեցիր տղին, թագավորն ապրած կենա։

— Լալին ըսի, որ խաղնադարին թամբահ էնե, տղին կանչե, հոսունըհինգ քիսա փարա բաշխե։

— Տգա՛, էս փարեն խաղնադարից զնացիր առա՛ր։

— Խաղնադարը ընծի կանչեց, հոսունըհինգ քիսա փարի տեղը՝ հոսունըհինգ փարա տվեց, ու էլի մեկ հատ բերնիս զարկեց, ճամբու դրեց։

— Է՛, ընծի բերելուդ համար, որ թագավորը թամբահ էրավ Լալին՝ խաղնադարին ըսե, քեզի քառսուն քիսա փարա տա, խաղնադարը քեզի էդ փարեն տվե՛ց,— հարցուց հուրին։

— Էլի քառսուն քիսի տեղը՝ քառսուն փարա տվեց ու մեկ հատ էլ բերնիս զարկեց, ճամբու դրեց։

— Է՛, թագավորն ապրած կենա,— ետե դարձավ ըսավ թագավորին Հուրին,— հըլը ըսենք էս Լալեդ ու խաղնադարըդ մեկ անգամ իրանց խղճատանքը մտեհան էին էրել, էդպես անաստվածութուն կէնեին, հապա դու, որ էս տղին կը դրկեիր՝ հա էս է, զնա ընծի հըմար ֆլի ոսկոր բեր, հազարան բյուլբյուլ բեր, ըլտա հուրի աղջիկ բեր... մեկ օրմ էլ չը պտի՝ կանչիր հարցնեիր, իմանայիր, թե էդ բաշխածդ փարեքը տղի ձեռքը կընկնե՛ր, թե չէ։ Ես գիտեմ, թե էսոնք բերելուս ինչքա՛ն շարշարանք է կերել էս խեղճ տղեն։ Էս օրե՛նք է քու էրածդ։ Յա դու էդ ի՞նչըդ թագավոր ես, որ խաղնեդ տվիլ ես էս գողերու ձեռքը։

Թագավորը, Լալեն, խաղնադարը կուռ էրկաթ կտրան, էսոր դեմը հեշ բան չը կրցան ըսեին, սինոդապետներն էլ ամոթուց, բիրադի քթերը կախեցին։

Հուրին հանեց ծոցից թլըսումի մահրամեն, թափ տվեց.

— Մովի ջինե՛ր, ծովի քաշքե՛ր,— ճվաց,— էս սհաթին՝ ձեզի էստեղ գուզեմ։

Չորս թարաֆից նես թափան ծովի ջիները։

— Ի՛նչ կա,— ըսին,— Հուրի խաթուն։

— Թագավորին, Լալին, խաղնադարին, էս իրեքին էլ տարեք, ծովի ջրերու տակը խեղդեցեք։

Իրեքին էլ էն սհաթին ամփոփեցին, տարան ջիները։

Ետե Հուրին դարձավ սինոդապետներուն.

— Սինոդապետներ,— ըսավ,— հիմի իմ միտքս էն է, որ ավճի

Շարուրի տղին թագավոր դնեմ, հս էլ էղնիմ ձեզի թագուհի, ի՞նչ կըսեք, հիմի իմ խոսքիս պտի անկաշ էնե՞ք, թե չէ ջիններուա ըսեմ, ձեզ էլ տանին խեղդեն:

Սինոդապետները բիրադի ընկան ոտները.— Դու գիտես ըսին,— Հուրի աղշիկ ինչըդ գուգես, ի՞նչ որ քու կամքդ է, էնպես էրա, գոռ թագուհի, էնիկ թագավոր, էրկուսդ էլ մեր գլխու վրա տեղ ունիք:

Բանը վերջացավ: Բաշլայեցին՝ հարսնիք. քառսուն զօր, քառսուն գիշեր հարսնիք էրին ու էս էրկուսին իրար հետ պսակեցին: Ավճի Շարուրի տղեն դարձավ թագավոր, Հուրին էլ էղավ հոգածիններուն թագուհի:

Երկնքեն իրեք խնձոր ընկավ՝ մեկը ըսողին, մեկը՝ լսողին, մեկն էլ էս հեքիաթը գրողին:

՝ Յկսեցին (Մ. Բ.):

